

Η συμμετοχή των πολιτών κατά τον μετασχηματισμό των πόλεων σε έξυπνες πόλεις: Η περίπτωση της περιφερειακής ενότητας Δυτικού τομέα Αθηνών.

Ψαθοπούλου Π. Ξ., Παγάγου Β., Αλεξόπουλος Α.
 Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής xpenny@hotmail.com,
 Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής vas.panagou@gmail.com,
 Επικ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής a.alexopoulos@uniwa.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία, εστιάζει στους παράγοντες που επιδρούν στην συμμετοχή των πολιτών για τη διαδικασία μετασχηματισμού των πόλεων, σε έξυπνες πόλεις. Για το λόγο αυτό, η εργασία επικεντρώνεται στη διερεύνηση της έννοιας της έξυπνης πόλης και σε συγκεκριμένες συνιστώσες της, μέσα από τη διεξαγωγή μιας ποιοτικής έρευνας σε εκπροσώπους (αιρετούς) της περιφέρειας του Δυτικού τομέα Αθηνών. Πιο συγκεκριμένα, μελετάται ο βαθμός διάδοσης της ιδέας των έξυπνων πόλεων στις Ελληνικές τοπικές κοινωνίες, η συμμετοχή των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων και στη χρήση των σχετικών υπηρεσιών, η ανάπτυξη έξυπνων έργων και υποδομών, οι ανασταλτικοί παράγοντες ανάπτυξης αυτών, καθώς και οι επιπτώσεις που η πανδημία ή άλλες κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις της χώρας διαδραμάτισαν στην ενίσχυση ή μη της συμμετοχικότητας των πολιτών στις υπό εξέταση πόλεις.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν το γεγονός ότι η ιδέα των έξυπνων πόλεων στην Ελληνική τοπική κοινωνία του Δυτικού τομέα Αθηνών είναι διαδεδομένη σε περιορισμένο βαθμό. Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης σε αυτή την διαδικασία μετασχηματισμού αντιμετωπίζεται ως διαμεσολαβητικός και καθοριστικός. Η συμμετοχικότητα των πολιτών στις υπό μελέτη πόλεις κρίνεται αναγκαία και απαραίτητη, αλλά εκφράζεται κυρίως ως παθητική συμμετοχή. Επιπλέον, αποτυπώνονται οι στρατηγικές ενίσχυσης της συμμετοχής των πολιτών στις έξυπνες πόλεις. Επίσης, καταγράφονται πληροφορίες για τα έξυπνα έργα που έχουν αναπτύξει ή σχεδιάζουν να αναπτύξουν στις πόλεις αυτές. Τέλος, παρατίθενται στοιχεία για τον διττό ρόλο που διαδραμάτισε η πανδημία.

Μεθοδολογία/Σχεδιασμός της Έρευνας

Η παρούσα έρευνα προσβλέπει να διερευνήσει τη διαδικασία και τους κρίσιμους παράγοντες μετασχηματισμού των πόλεων σε έξυπνες και παράλληλα να εξετάσει το ρόλο των πολιτών σε αυτή τη διαδικασία. Η ποιοτική μέθοδος και οι συνεντεύξεις επιλέχθηκαν για τη διεξαγωγή της έρευνας καθώς, επιδίωξή μας είναι η σε βάθος μελέτη του φαινομένου της συμμετοχής των πολιτών στην ανάπτυξη των έξυπνων πόλεων.

Το σύνολο των δεδομένων συγκεντρώθηκαν από δεκαπέντε δήμους (δημάρχους και αντιδημάρχους) που επιλέχθηκαν από τους συνολικά 7 δήμους της Περιφέρειας του Δυτικού τομέα Αθηνών. Πιο συγκεκριμένα, στην έρευνα συμμετείχαν ερωτώμενοι από τους δήμους Περιστερίου, Αιγάλεω, Αγία Βαρβάρα, Πετρούπολη, Αγίοι Ανάργυροι. Οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν δια ζώσης και είχαν τη μορφή ημιδομημένης συνέντευξης, στην ελληνική γλώσσα. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τον Μάιο του 2023, έως τον Αύγουστο του 2023.

Το δείγμα των ερωτηθέντων μπορεί να θεωρηθεί κατάλληλο, γιατί διαθέτει τα στοιχεία που θέλουμε να ερευνήσουμε, τη γνώση, τα χαρακτηριστικά και τη θέληση να δώσει πιο ολοκληρωμένες και σε βάθος απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με το βαθμό συμμετοχικότητας των πολιτών στη διαμόρφωση των υπό εξέταση έξυπνων πόλεων.

Αποτελέσματα

Η πρακτική των έξυπνων πόλεων δεν είναι ευρέως διαδεδομένη. Βρισκόμαστε σε ένα στάδιο επεξεργασίας, εξοικείωσης και εκπαίδευσης των πολιτών. Η συμμετοχή των πολιτών, κρίνεται αναγκαία και απαραίτητη. Ωστόσο, η έλλειψη εκπαίδευσης του δημότη να συμμετέχει στα κοινά, η απογοήτευση που νιώθει απ' τους θεσμούς κλπ., καθιστούν τη συμμετοχή παθητική και περιορισμένη. Η συμμετοχή αφορά κυρίως χρήστες των έξυπνων υπηρεσιών και παρόχους ανατροφοδότησης μέσω σχολίων, απόψεων κλπ. που παραθέτουν.

Οι ερωτηθέντες καταγράφονται να χρησιμοποιούν ένα πλήθος μέσων για να ενεργοποιήσουν τη συμμετοχή των πολιτών (Εικόνα1). Σε μεγαλύτερο βαθμό καταγράφεται να αξιοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (viber, facebook, instagram κλπ.) και την δια ζώσης επαφή και επικοινωνία, ακολουθούν η πλατφόρμα και η ιστοσελίδα των δήμων, ενώ λιγότερο αξιοποιούνται οι διαβουλευσεις, οι έρευνες - ερωτηματολόγιο ΣΒΑΚ, το έντυπο υλικό - φυλλάδια, οι τοπικές εφημερίδες, οι ηλεκτρονικές εφημερίδες και σε στην περίπτωση ενός συμμετέχων δήμου η παραδοσιακή «ντουντούκα».

Ποικίλοι παράγοντες καταγράφονται ως ανασταλτικοί (Εικόνα 2), με κυριότερους α) την έλλειψη τεχνολογικών πόρων και υποδομών, β) την αξιοποίηση - στελέχωση με εξειδικευμένο προσωπικό σε ζητήματα εξυπνοποίησης, γ) την επάρκεια του προσωπικού, δ) την έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων (διαλειτουργικότητα), την ισχύουσα νομοθεσία.

Η περίοδος της πανδημίας φαίνεται να λειτούργησε ενισχυτικά για την είσοδο και εφαρμογή ψηφιακών εργαλείων και εφαρμογών. Ωστόσο, συχνά δημιούργησε ελλείψεις προσωπικού, καθυστερήσεις έργων, μοναξιά και κοινωνική απομόνωση.

Συμπεράσματα/Μελλοντική Έρευνα

Ο ρόλος του πολίτη στον μετασχηματισμό των πόλεων σε έξυπνες παραμένει περιορισμένος, και παθητικός. Οι πολίτες σταδιακά φαίνεται πως υιοθετούν πρακτικές έξυπνης πόλης, κυρίως κάνοντας χρήση των υποδομών που τους προσφέρονται και παρέχοντας σχόλια ανατροφοδότησης. Με αυτό τον τρόπο ουσιαστικά ο πολίτης «υποβιβάζεται» στο ρόλο του καταναλωτή, καλείται να δοκιμάσει την ποιότητα της προσφερόμενης υπηρεσίας, όχι να την προτείνει ή να την συνδημιουργήσει.

Οι νέες τεχνολογίες και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν ισχυρά εργαλεία για τη βελτίωση της συμμετοχής των πολιτών.

Προτείνεται η συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού και των πολιτών για να προσπελαστούν ζητήματα που σχετίζονται με τον τεχνολογικό αναλφαβητισμό και καταγράφονται κυρίως σε μικρότερους σε μέγεθος δήμους του δείγματος.

Η έλλειψη τεχνολογικών πόρων και υποδομών, καθώς και η αξιοποίηση εξειδικευμένου προσωπικού σε ζητήματα που αφορούν την εξυπνοποίηση της πόλης, φαίνεται να αποτελούν τους βασικότερους ανασταλτικούς παράγοντες σχεδόν για το σύνολο των ερωτηθέντων στην έρευνα.

Επιπλέον, στις μικρότερες σε πληθυσμό πόλεις, η δια ζώσης επικοινωνία και επαφή των πολιτών με τους εκπροσώπους της τοπικής αρχής αποτελεί πρωταρχικό τρόπο συμμετοχής των πολιτών.

Αναμφίβολα τα δεδομένα της έρευνας δεν μπορούν να γενικευτούν, αλλά δίνουν μια γενική εικόνα για την πορεία των ελληνικών πόλεων προς τη διαδικασία "εξυπνοποίησης".

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Breux, S. Diaz, J. & Loiseau, H. (2023) The Smart City – Does the Individual Matter?, Journal of Urban Technology, DOI: 10.1080/10630732.2023.2194844.
- Berntzen, L. & Johannessen, M. R. (2016) The Role of Citizens in "Smart Cities". University College of Southeast Norway, The Business School and Faculty of Social Sciences. <https://www.researchgate.net/publication/309040628>.
- Georgiadis, A., Christodoulou, P. & Zinonos, Z. (2021) Citizens' Perception of Smart Cities: A Case Study. Applied Sciences, 11(6):2517.
- Simonofski, A., Vallé, T., Serral, E. & Wautelet, Y. (2021) Investigating context factors in citizen participation strategies: A comparative analysis of Swedish and Belgian smart cities. International Journal of Information Management, 56.
- Trencher, G. (2019) Towards the smart city 2.0: Empirical evidence of using smartness as a tool for tackling social challenges. Technological Forecasting and Social Change, Elsevier, 142(C), 117-128.
- Vanolo, A. (2016), Is there anybody out there? The place and role of citizens in tomorrow's smart cities. Futures, 82, 26-36.